

Tartu Ülikool

Sotsiaalteaduste valdkond

Haridusteaduste instituut

Koolieelse lasteasutuse õpetaja õppekava

Hanna Mäesalu

VAATLUSE LÄBIVIIMINE KUNSTITEGEVUSES 3-4-AASTASTE LASTE NÄITEL

Bakalaureusetöö

Juhendaja: käsitöö ja kodunduse didaktika nooremlektor Irja Vaas (MA)

Tartu 2024

Resümee

Vaatluse läbiviimine kunstitegevuses 3-4-aastaste laste näitel

Bakalaureusetöö eesmärgiks oli välja selgitada kui palju muutub 3-4-aastaste laste kunstitegevuses maalimise töövõtete ja objekti detailide kujutamine kui kunstitegevuse käigus keskendutakse vaatlusele. Vaatlus on loomupärane tegevus, mida inimene kasutab info kogumiseks ümbritsevast maailmast. Vaatluses võivad olla rakendatud erinevad meeled. Koolieelse lasteasutuse riiklikus õppekavas on vaatlus tihedalt seotud kunsti valdkonnaga. Töö teoreetilises osas on välja toodud vaatlusega seotud põhisisu, vaatluse liigitus, vaatluse õpetamine, vestluse läbiviimine vaatluse ajal. Kuna bakalaureusetöö uurimuslik pool oli seotud maalimistehnikaga, siis on teoreetilises osas tutvustatud maalimisega seotud töövõtteid. Uurimuse läbiviimiseks kasutati kvantitatiivset uurimisviisi ning eksperimentaalset meetodit. Kuna uuringus osalenud test- ja kontrollrühma vahel statistiliselt erinevusi ei ilmnenu, arvestati mõlema rühma andmed analüüsimisel kokku. Tulemustes selgus, et vaatlus muudab lapsed tähelepanelikumaks detailide kujutamises ning samuti on lapsed kasutanud erinevaid maalimisega seotud töövõtteid.

Võtmesõnad: vaatlus, eelkooliealised lapsed, lasteaed, kunstitegevused, kunst.

Summary

Conducting an observation in art activities on the example of 3-4 year old children
The aim of the bachelor's thesis was to determine how the depiction of work techniques and details of the object of art activities for 3-4-year-old children change when the focus is on observation. Observation is a natural activity that humans use to gather information from the surrounding world. Different senses can be applied in observation. In the national curriculum for preschool education, observation is closely related to the field of art. The theoretical part of the thesis presents the main content related to observation, classification of observation, teaching observation, and conducting conversations during observation. Since the research aspect of the bachelor's thesis was also related to painting, the theoretical part introduces painting techniques as well. To achieve the goal of the thesis, an experimental method and quantitative research approach were used. As there were no statistical differences between the test and control groups in the research, the data from both groups were combined for analysis. The results showed that observation makes children more attentive to depicting details and improves their painting techniques.

Keywords: observation, preschool children, kindergarten, art activities, art.

Sisukord

Resümee.....	2
Summary.....	2
Sissejuhatus.....	5
Teoreetiline ülevaade.....	6
<i>Vaatlus kunstitegevustes</i>	6
<i>Vaatluse liigid</i>	7
<i>Vaatlusoskuse õpetamine</i>	8
<i>Vestlused kunstiteostest</i>	10
<i>Maalimine</i>	12
<i>Uurimuse eesmärk ja uurimisküsimused</i>	13
Metoodika.....	13
<i>Valim</i>	13
<i>Protseduur</i>	14
<i>Mõõtevahendid</i>	14
<i>Andmekogumine</i>	14
<i>Andmeanalüüs</i>	15
Tulemused.....	16
Test- ja kontrollrühma 3-4-aastaste laste kunstitöodes esinevad detailide kujutamise erinevused kui on kunstitegevuse läbiviimisel kasutatud vaatlust.....	16
Test- ja kontrollrühma 3-4-aastaste laste kunstitöodes esinevad maalimise töövõtete erinevused kui on kunstitegevuse läbiviimisel kasutatud vaatlust.....	22
Arutelu.....	22
Tänuõnad.....	23
Autorsuse kinnitus.....	24
Kasutatud kirjandus.....	25
Lisa 1. Vaatluse ülesehitus	
Lisa 2. Näide hindamistabelist	
Lisa 3. Laste maalitud Sipsikute näited	
Lisa 4. Lapsevanema nõusoleku leht	

Sissejuhatus

Vaatlus on meie igapäevane uurimismeetod info hankimiseks ümbritsevast maailmast. Vaatlus algab huvist, midagi lähemalt uurida (Bartel, 2011). Vaatlusel kasutab inimene põhitööriistana silma, kuid võivad olla kaasatud veel erinevaid meeleelundeid nagu kõrvad, nina, keel ja nahk (Kumar, 2022). Läbi meeleelundite kogutud info tekivad ajupiirkonnas aistingud ning tajud. Aistingute tõttu saab laps infot vaadeldava objekti omaduste kohta, millest hiljem pannakse kokku taju ehk tervikpilt (Bartel, 2011).

Vaatlusmeetodit kirjeldatakse kui objekti või nähtuse jälgimist, kuni tekib aimdus või arusaam vaadeldavast. Vaatlusmeetod eeldab ka tähelepanu suunamist ning keskendumisoskust, mis on ka õppimise eelduseks (Bartel, 2011). Kui objektide vaatlusel peab laps leidma selle kõige iseloomulikumad tunnused, siis kunstiteoste vaatlemise puhul on oluline üles leida kunstiteose sõnum. Sellist võimet nimetatakse aga visuaalseks kirjaoskuseks (Porri, 2011).

Nii riiklikul kui ka rahvusvahelisel tasandil, olemasolevas kirjanduses on rõhutatud vaatluse olulisust. Rahvusvaheliselt on vaatlus koolieelse lasteasutuse õppekavades üks osa (Fox & Lee, 2013). Koolieelse lasteasutuse riiklikus õppekavas (2008) kunsti valdkonna nelja sisubloki all on kirjas, et kunstiteoste analüüs sisaldab kunstiteoste vaatlemist ja vestlemist kunstiteostest, kunstist. Ameerikas peetakse vaatlemist üheks kriitiliseks teadusliku uurimise oskuseks, mida lapsed peaksid hakkama arendama juba varases eas (Fox & Lee, 2013). Nii nagu Eestiski on ka Ameerikas töötavatel lasteaiapäetajatelt nõutud, et nad pakuksid õpilastele vaatluse kogemust erinevates õppetegevustes (Fox & Lee, 2013; Koolieelse lasteasutuse..., 2008).

Koolieelse lasteasutuse riiklikus õppekavas (2008) on kunsti valdkonnas välja toodud, et laps peab oskama vaadelda, kirjeldada ümbritsevat, tarbeesemeid, kunstiteoseid ja nähtut (Koolieelse lasteasutuse..., 2008). Vaatlus sisaldab veel endas vaadeldava kirjeldamist, saadud info analüüsimist. Vaatlus, vestlus ning seeläbi teadmiste väljendamine praktikas moodustavadki ühtse terviku (Eisen, 1985). Nii riiklik õppekava kui ka Käisi (1992) meetodilise vaate kohaselt peab järgnema vaatlusele praktiline töö ning hiljem oma tööst vestlemine.

Varasematest uurimustest Raudsepp (2015) ja Rebane (2016) on selgunud, et tänapäeval vaatlevad lasteaiapäetajad lastega individuaalselt rohkem objekte, nähtusi ja esemeid. Vähem viiakse läbi aga pildimaterjali ning kunstiteoste vaatlust (Raudsepp, 2015). Samuti eelistavad õpetajad koolieelses eas vaatlusi läbi viia rühmas. Peetakse oluliseks seda, et lapsed saaksid kuulata üksteise mõtteid ning sellisel viisil õppida üksteiselt midagi uut

enda jaoks (Eberbach & Crowley, 2009). Samas on kunstitegevustes vaatluse uurimiseks tehtud uuringuid üsna vähe ning nende läbiviimise aeg ulatub üle kümne aasta tagusesse aega (Carver & Vlach, 2008). Carver ja Vlach (2008) töötasid oma uuringus välja hindamissüsteemi vaatluse hindamiseks kunstitegevustes, mis tugines veel omakorda hilisematele uuringutele.

Teoreetiline ülevaade

Vaatlus kunstitegevustes

Lasteaia riiklikus õppekavas, kunstivaldkonnas kasutatakse kunstilise nägemise arendamise vahendina vaatlust. See on eesmärgipärane tegevus, mis keskendub objekti või nähtuse tajumisele ja nende iseloomulike tunnuste esile tõstmisele (Vaas, 2022). Lapsed peaksid alustama vaatlusoskuste harjutamist võimalikult varakult, kuna vaatlus on aluseks sotsiaalsete, füüsiliste, kognitiivsete ning emotsionaalsete oskuste arendamiseks (Bullard, 2012; Fox & Lee, 2013).

Sotsiaalsete oskuste arendamisele aitab kaasa see, et vaatlus on väga tihedalt seotud vestlusega. Laps peab olema teistega lugupidav ning arvestav (Cotner, 2010). Vaatluse käigus võib laps kogeda erinevaid emotsioone, tunda eduelamust, rahulolu. Füüsiliselt toetab vaatlus peenmotoorikat ehk toetab käelist arengut. Vaimsete oskuste poole pealt õpib laps näiteks tähele panema, meelde jätma saadud infot, kujutama nähtut, omandab uusi mõisteid (Juss, 2005). Kogu vaatlus protsessi käik aitab lapsel mõista ning tajuda ümbritsevat ning õpetab väärtustama seda, mida ta kogeb ning näeb (Cotner, 2010).

Vaatlemine hõlbustab lapse võimet ära tunda objektidele omistatavat mitmekülgseid omadusi, aga ka seoseid erinevate nähtuste vahel (Kulderknup, 2009; Vaas, 2022). Vaatluse kaudu on laste kunstikogemus rikkalikum ja kunstiline väljendus detailsem (Vaas, 2022). Mõned pedagoogid ja teadlased soovivad lasteaiaõpetajatel anda lapsele võimalus vaatluse tulemused ja nende tähelepanekud jäädvustada just kunstitegevustes (Eisen, 1985). Kõige sagedamini kasutatakse väikeste laste puhul vaatlustulemuste kujutamiseks joonistusi. Lisaks joonistamisele on lapsel võimalus ka maalimise, voolimise või meisterdamise kaudu väljendada oma arusaamu ja muljeid maailmast (Fox ja Lee, 2013; Vaas, 2022).

Vaatlust viib läbi õpetaja, mis algab eesmärkide seadmisega. Lähtudes koolieelse lasteasutuse riiklikust õppekavast (2008) võib olla kunstitegevuse eesmärgiks, et laps kirjeldab vaadeldavat looma ning kujutab teda vabalt valitud viisil. Seejärel aratatakse huvi vaadelda objekti või nähtuse vastu ning seotakse see lapse igapäevaeluga näiteks külastatakse

loomaaeda, talu. Vaatlus protsessi juhitakse, kas avatud või suletud küsimuste abil. Esmalt küsib õpetaja üldisemaid küsimusi vaadeldava kohta, minnes küsimustega järjest detailsemaks. Vaatlusel saadud teadmisi alati ka meenutatakse küsimuste esitamise abil, samuti võrreldakse juba teada olevate objektide või nähtustega, näiteks teiste loomadega. Viimasena otsitakse vaadelda objekti kõige iseloomulikumaid tunnuseid, milleks võivad olla näiteks värv, kuju, suurus, lõhn, hääl (Koolieelse lasteasutuse..., 2008; Vaas, 2022).

Siiski ei pea kõik kunstiteosed põhinema vaatlusel, mõned kunstiteosed võivad toetuda ka kujutlusvõimele, kogemuspõhistele jutustustele (Vaas, 2022) ning lisaks on veel võimalik tajuda lapsel ümbritsevat maailma läbi emotsioonide (Kulderknup, 2009). Ühtaegu sisuka ja isikupärase kunsti loomiseks on soovitatav esmalt teemasse süveneda läbi erinevate tegevuste nagu näiteks mängude, muusika, lihtsate näidendite või muinasjuttude. Näiteks võib lapsele lugeda muinasjuttu „Kolm põrsakest” või vaadata selle teemalist näidendit või mängida „Kolm põrsakese” lauamängu (Kulderknup, 2009). Oluline on, et kunstitegevus oleks lastele mitmekülgne ja tähendusrikas kogemus, mis ei keskenduks ainult tehniliste oskuste arendamisele või lõpptulemusele (Vahter, 2014). Õpetaja kohus ei ole vaatlemist sundida, vaid anda võimalus märgata ja vaadelda ümbritsevat ning seejuures suunata last olema tähelepanelikum (Bartel, 2011).

Vaatluse liigid

Olenevalt vaatluse eesmärgist on võimalik vaatlust liigitada erinevalt. Antud töös lähtutakse koolieelse lasteasutustes läbi viidavatest vaatlustest, milleks on struktureeritud/struktureerimata või/ja otsene/ kaudne või/ja individuaalselt/ rühmas. Lisaks neile võimalik vaatlust liigitada ka sisu järgi (Kumar, 2022).

- Vaatlus võib olla struktureeritud ehk plaanipärane. Sellist vaatlust võib kasutada nii õues kui ka rühmaruumis. Struktureeritud vaatlus võib olla seotud loendusega, kus näiteks loendatakse jalutuskäigul nähtud sõidukeid, inimesi, loomi vms. Andmeid talletatakse näiteks tabelite näol. Struktureerimata vaatlus aga on pikaajalisem protsess, kus objekti, nähtust vaadeldakse pikema perioodi jooksul. Seda vaatlust iseloomustab näiteks vaatluspäeviku pidamine, info talletamine piltide ning salvestuste näol. Pikaajaline vaatlus on see aga sellepärast, et kõik olulised muutused või tunnused leitakse analüüsi käigus alles pärast vaatlust (Käis, 1992; Vihalemm, 2014; Kumar, 2022).

- Veel on võimalik läbi viia vaatlust individuaalselt või rühmaga. Individuaalsel vaatlusel jagab laps vaatlusel kogutud infot ainult õpetajaga. Vaatlusi läbi viies rühmas peab laps arvestama ka teiste arvamustega. Oma arvamuse, mõtete jagamine nõuab sellisel juhul rohkem julgust ning laps peab olema iseseisvam (Bullard, 2012).
- Vaatlustegevusi viiakse läbi ka otsese ning kaudse vaatluse teel. Otsesel vaatlusel on uurijal vahetu kontakt vaadeldavaga, vaatlus protsessi ei kontrollita ega mõjutata. Kaudne vaatlus eeldab aga digivahendite kasutust, näiteks telefoniga filmitud videod või diktofoniga tehtud salvestised (Kumar, 2022).
- Vaatlust saab veel liigitada selle järgi, mida täpselt vaadeldakse. Vaadelda saab nähtusi, esemeid, riideid, taimi, loomi, putukaid, linde jne. Sellest saab järeldada seda, et kõike meie ümber on võimalik vaadelda ning uurida (Käis, 1992).

Arvestama peab ainult sellega, mis lapsele huvi pakub ning mille kohta ta rohkem infot sooviks saada (Vaas, 2022). Samuti on oluline silmas pidada, mida rohkem erinevaid meeleeelundeid on kaasatud vaatlusesse, seda aktiivsemad vaatlejad on lapsed (Soydan & Erbay, 2013; Kumar, 2022). Kõiki eelnevalt välja toodud vaatluse liike on võimalik kunstitegevustes praktiliselt teostada nii joonistamises, maalimises, meisterdamises, voolimises lapsele enda vabalt valitud viisil (Käis, 1992; Kumar, 2022). Arvestades seejuures näiteks selliseid põhitunnuseid nagu värvus, kuju, materjal, suurus (Käis, 1992).

Vaatlusoskuse õpetamine

Vaatlusoskuse õpetamine algab vaadeldava objekti või nähtuse valikust ning lapsele eakohaste vaatluseesmärkide seadmisest (Vahter, 2008). Vaatlusobjekti või nähtuse valimise osa on õpetajate jaoks oluline ülesanne vaatlustegevuse planeerimisel ja läbiviimisel. Mida vähem on vaadeldavaid objekte seda parem, sest lastel on väiksem mälumaht võrreldes täiskasvanuga (Vaas, 2022). Vaatlemiseks kasutavad õpetajad nii fotosid, kunstnike töid, raamatute illustatsioone, loodusnähtusi kui ka näidistöid (Eisen, 1989; Ivanova & Leppoja, 2007; Vaas, 2022). Õpetajal on oluline silmas pidada laste varasemaid kogemusi ja teadmisi (Vaas, 2022).

Eelistatumad on objektid lähiümbrusest, mis on seotud laste enda huvidega: igapäevaselt kasutatavad mänguasjad, lasteaia hoovis kasvavad puud, põõsad, taimed, lisaks

veel erinevad loomad ja linnud (Eisen, 1989; Ivanova & Leppoja, 2007; Vaas, 2022). Õpetajal tuleb arvestada, et lastele pakuvad suuremat huvi reaalsed objektid, mida on võimalik katsuda, tõsta, pöörata või isegi maitsta ja nuusutada (Vaas, 2022). On leitud, mida rohkem erinevate meelte kasutamist on vaatlus protsessi kaasatud, seda suurem on laste huvi (Soydan & Erbay, 2013). Ainuüksi vestluse, kehakeele, küsimuste esitamine ja hääletooni kasutamine võib lastele jääda väheks ning seetõttu tähelepanu ka hajub (Soydan & Erbay, 2013, Vaas, 2022).

Soovitav ei ole planeerida väga pikaajalisi vaatlusi. Lapsed ei suuda kõiki uusi teadmisi korraga omandada (Vaas, 2022). Lastel on ülekaalus tahumatu tähelepanu ning seetõttu on neil keeruline hoida tähelepanu pikema aja vältel ühel tegevusel. Samuti tuleb arvestada sellega, et põhjaliku ülevaate ja info saamiseks vaadeldavast objektist või nähtusest on oluline anda lapsele piisavalt aega vaadelda, uurida ning teda mitte tagant kiirustada (Eisen, 1989; Vaas, 2022).

Kuna lastel on tugevaim õppimisinstinkt imiteerimine, siis suure tõenäosusega etteantud näidistöö põhjal, õpib laps vähem jälgima vaatluse käigus seda, mida ta tegelikult ise oma töös kujutada sooviks. Kui lapsi õpetatakse teiste inimeste kunstiteoseid kopeerima, on nad tõenäoliselt lõpuks oma vaatlusjoonistuses pettunud. Tegelik objektide vaatlemine on raskem kui kopeerimine. Kopeerimine võib pärssida reaalsest maailmast vaatlemise õppimist. Nagu iga harjumust, on head harjumust lihtsam kujundada kui halba harjumust muuta (Bartel, 2011).

Lapsed võivad küll vaatluse käigus kasutada erinevaid meeli ja seeläbi koguda endale vaadeldavast objektist erisugust informatsiooni. Siiski ei pruugi laps näha objekti olulisemaid tunnuseid tervikliku pildi loomiseks. Selleks, et lapsel tekiks vaatluse käigus objektist õige kujutus on oluline roll õpetajal lapse tähelepanu suunamisel. Õpetaja järjekindlal suunamisel õppima märkama teatud nüansse, kujuneb lapsel harjumus olla tähelepanelik (Ivanova & Leppoja, 2007). Tähelepaneliku vaatluse arendamiseks suunatakse lapsel ka märkama alati midagi uut (Vaas, 2022).

Vaatlus algab tavaliselt sissejuhatava teksti lugemise või vestlusega. Sellele järgnevad üldistavad küsimused ning lapse iseseisev vaatlus (Vaas, 2022). Vaatlus protsessi toetab õpetaja avatud või suletud küsimustega. Suletud küsimustele saab vastata ühe või kahe sõnaga, milleks võivad olla jah, ei, võib-olla. Avatud küsimused suunavad last arutlema, andma põhjalikumaid kirjeldusi ning seletusi. Avatud küsimused (mida? mis? milline? miks?) aktiveerivad lapse passiivseid teadmisi ja aitavad märgata detaile, mida kohe tähele ei paneks. Esitatud küsimused peavad muidugi lähtuma vaatluse alguses püstitatud

eesmärkidest. Samuti on oluline, et kogu protsessi vältel laps ise esitaks küsimusi vaadeldava kohta (Bartel, 2011; Vaas, 2022).

Ka tehtav kunstitöö mängib õpetajal vaatlusobjekti valimisel suurt rolli (Vaas, 2022). Vaadeldud objekti kohta saadud info muutub lapse jaoks tähtsaks alles, siis kui tal avaneb võimalus märkida see üles, kas joonistamise, voolimise või maalimise kaudu (Fox & Lee, 2013). Tasapinnalisi objekte eelistatakse kujutada näiteks maalimis- ja joonistamistehnikate kaudu (Bartel, 2011; Vaas, 2022). Kõige keerulisem on ruumiliste objektide vaatlus, kuna vaadeldakse erinevate nurkade alt (Krabbenhof, 2002). Kolmemõõtmeliste objektide kujutamiseks kasutatakse aga voolimistehnikat ning meisterdamist (Bartel, 2011; Vaas, 2022). Edasijõudnud ja vaatluses veidi võimekamate lastega kasutatakse ka kolmemõõtmelise objektide kujutamist kahemõõtmelise joonistusena. Seda nimetatakse ümberkujundamiseks, mis nõuab lapselt suuremat loovust ning pakub suuremat võimalust kujutlusvõime arendamiseks (Bartel, 2011).

Laste loomuses on olemas teatud uudishimu uurida ja soov avastada ümbritsevat. Seda silmas pidades on vajalik, et õpetaja annaks vaatluse käigus lapsele piisavalt iseseisvust ja vabadust (Bartel, 2011). Laps ei tohiks jääda passiivse kuulaja rolli (Eisen, 1989). Vältimaks valede arusaamade tekkimist, peab õpetaja vaatlust juhtima suunavate küsimustega ja soodustama seeläbi vestlusi (Eisen, 1989).

Vestlused kunstiteostest

Kunstiteoste vaatluse üks osa on vestlused kunstist. See on meetod, mille abil teadmised kinnistuvad õpetaja ja lapse vahelise dialoogi kaudu vaatluse ajal (Dahlgren jt, 2009). Vaatlus kui ka vestlus kunstist toetavad visuaalse kirjaoskuse arengut, läbi mille luuakse kontakt kunstiteosega, õpitakse märkama eripärast väljendusoskust, avardatakse silmaringi (Porri, 2011). Vestlus kunstist on oluline vaatlus- ja arutlusoskuse arendamiseks, sest suunavad last uurima, analüüsima, tõlgendama ja sünteesima uut infot. Lisaks arendab veel lapses tähelepanelikkust märkama olulisi nüansse teoses nagu näiteks materjali, värvide kasutust, kompositsiooni jne. Samuti õpib laps kasutama kriitilist mõtlemist maailma tõlgendamiseks (Eckhoff, 2013; Vaas, 2022).

Vestluse tekkimiseks on vaja esitada küsimusi. Küsimused peaksid olema õpetajal koostatud enne vaatluse läbiviimist (Vaas, 2022). Vältimaks lastes valesti vastamise hirmu tekkimist, ei tohiks küsimused olla sõnastatud liiga konkreetsed, mis justkui eeldaksid kindlaid vastuseid. Lapsele peaks peale küsimuse esitamist jääma mulje nagu õpetaja ei teaks

isegi antud küsimusele kindlat vastust (Barrett, 1995). Selleks, et panna last mõtlema, kasutatakse avatud küsimusi. Vestluse alustamiseks sobiks näiteks küsida lapselt „Mida sa sellel pildil näed?“. Esmalt keskendutakse sellele, mida laps ise oskab märgata (Eisen, 1989). Kui sissejuhatav osa tehtud minnakse küsimustega detailsemaks näiteks küsitakse „Millist meeleolu sulle antud maal tekitab?“ (Barrett, 1995; Vaas, 2022). Õpetaja ülesanne on kogu vestluse vältel jälgida, et laps märkaks ka teisi olulisi detaile, mis esmapilgul võivad jääda tähelepanuta. Tähelepanu suunamiseks saab õpetaja kasutada erinevaid suunavaid küsimusi, muutes need detailsemaks (Eisen, 1989).

Kasutatud peaks olema kunstialast oskussõnavara, mis suunaks ka last kunstiteose kirjeldamisel õigeid väljendeid kasutama (Cotner, 2010; Vaas, 2022). Õpetaja poolt hästi läbi mõtestatud küsimused ja juhitud vestlus aitab arendada lapse analüütilist mõtlemist, sotsiaalseid oskusi kui ka nähtu tajumist. Uue oskussõnavara saamiseks nii lastele kui ka õpetajale võib suur abi olla ka tegevkunstnike kaasamisest koolieelse lasteasutuse õppetegevustesse, kes saaksid samamoodi viia läbi vaatlusi, vestlusi kunstist (Cotner, 2010).

Vaatlemise muudavad sisukamaks küsimustele järgnevad arutelud, mis on seotud mõtlemise ja kõnega. Arutelud saavad aga tekkida dialoogis õpetaja või hoopis rühmas teiste lastega (Eckhoff, 2013). Bullard (2012) on aga tähtsustanud vaatluse läbiviimist rühmas, kuna üksteise arvamusi kuulates ja jagades seostavad nad oma mõtteid teiste ideedega. Ühistes aruteludes kujunevadki lapsel põhjalikumad teadmised vaadeldavast (Eckhoff, 2013). Õpetaja, kes laste arutelusid juhib peaks suutma hoida vestlust laste jaoks põneva ning huvi tekitavana (Avogbade, 2013).

Lastel on sageli rikkalik kujutlusvõime, mida rohkem küsimusi esitada, seda enam uusi stsenaariume kujutlusvõime tekitab (Bartel, 2011). See, mida õpetaja lapsele kunstiteosest räägib ning milliseid teadmisi vestluse käigus kujundab mõjutab otseselt lapse kunstilisi oskuste, kunstikohaste väärtushinnangute kujunemist ning arengut. Seepärast on õpetaja verbaalne väljendusoskus terve vestluse vältel väga oluline (Cotner, 2010).

Käisi (1992) meetodilise vaate kohaselt peaks praktiline töö koostamise etapp järgnema peale kunstiteosest tehtud vaatlust ja vestlust. Vaatlus, vestlus ning seeläbi teadmiste väljendamine praktikas moodustavadki ühtse terviku (Eisen, 1985). Need konkreetset aspektid on välja toodud ka koolieelse lasteasutuse riiklikus õppekavas kunstivaldkonna all. Praktilise töö koostamise juures sõltub lapse meeleolu, eduelamus suuresti sellest, kas valitud töö on eakohane ja emotsionaalset rahulolu pakkuv (Vaas, 2022).

Lapsel peab avanema kindlasti võimalus ka enda praktilist tööd tutvustada, kirjeldades läbi tunnete oma kujutlusmaailma, rääkides kasutatud töövahenditest, värvidest,

töövõtetest, materjalidest jne (Vaas, 2022). Küsimusi peaks õpetaja esitama ka lapse enda tehtud töö kohta. Lapse enda kunstiteose analüüsi, refleksiooni kaudu arendatakse lapses veelkord vajalikke analüütilisi oskusi (Eckhoff, 2013). Õpetaja peab last julgustama avaldama oma arvamust põhjalikult. Samuti kujundama lapses seejuures väärtust, et kõigi inimeste mõtted on olulised, ainulaadsed ning tähenduslikud siin elus (Eckhoff, 2013).

Iga vaatlus peaks lõppema alati kokkuvõtte, tagasisidega. Võrreldakse tehtud tööd ning vaadeldavat objekti. Tuuakse uuesti esile vaatluse käigus nimetatud põhitunnused, korratakse uusi mõisteid, keskendutakse töö sisule. Viimaks annab õpetaja ka omapoolse tagasiside lapse tööle, lähtudes vaatluse alguses seatud eesmärkidest (Vaas, 2022).

Maalimine

Maalimine on värvide abil kahemõõtmelise pinna kujutamine (Eesti keele seletav sõnaraamat, s.a). Maalimistehnikad jagunevad akvarell- ja kattevärvitehnikateks. Lasteaias kasutatakse enamasti, aga akvarelltehnikas akvarellvärve ning kattevärvitehnikas guaššvärve (Vaas, 2022).

Töövõtetest käsitletakse koolieelses lasteasutuses pintsli kasutamist, joonte või täppide kujutamist, pindade või tausta katmist, värvide segamist, sõrme, kogu käe või templiga trükkimist (Vaas, 2022; Kulderknuip, 2009). Selleks, et aga laps omandaks õiged maalimistehnikad on vaja lapsel harjutada esmalt õiged liigutusi käelihastega ning saada kätte pintsli vajutamise tunnetus (Vaas, 2022).

Maalimisel on oluline pöörata tähelepanu õigetele töövahenditele ning materjalidele. Guaššvärvide puhul eelistatakse tugevamaid pintsleid, sest akvarelliga võrreldes on värv oluliselt paksema konsistentsiga. Akvarelltehnikas on soovituslik pehme karvaga pintsleid (McArdle, s.a.). Pintsleid valitakse veel pintsli otsa järgi, arvestades seejuures soovitava töö tulemust. Lapikpintsleid sobivad pinna katmiseks ning ümarpintsleid detailide kujutamiseks (McArdle, s.a.). Samuti esineb erinevus ka paberi valikul. Guaššvärvide jaoks peaks olema lapsel paksem, mittelibe paber. Akvarellvärvi jaoks on olemas spetsiaalne paber, mis on samuti tekstuurilt paksem, kuid ühelt poolt krobeline (Vahter, 2005). Maalimisvahendite valiku puhul määrab palju ka lapse vanus, mida väiksem on laps seda suuremad on kasutatavad materjalid ja töövahendid (Vahter, 2005).

Uurimuse eesmärk ja uurimisküsimused

Varasemalt on uuritud kui palju ning milliste tegevuste käigus kasutavad koolieelse lasteasutuse õpetajad kunstitegevuses vaatlust. Uurimisvõimaluseks edasi on välja toodud, millist mõju võib avaldada vaatlus kunstitegevustes, testimaks kuivõrd ja mille poolest erinevad laste kunstitööd ja töövõtted juhul, kui ühe testrühmaga vaadeldakse ja vesteldakse kunstniku tööst samas, kui teisele testrühmale antakse ülesanne vabalt maalida (Raudsepp 2015; Rebane, 2016). Samuti on vaatluse uurimiseks tehtud üsna vähe uuringuid ning nende läbiviimise aeg ulatub üle kümne aasta tagusesse aega (Carver & Vlach, 2008). Seega on oluline uurimisprobleem, kas ning kuidas mõjutab vaatlus kunstitegevuses maalimise töövõtete ja objekti detailide kujutamine. Uurimisprobleemist tulenevalt on käesoleva bakalaureusetöö eesmärgiks välja selgitada kui palju muutub 3-4-aastaste laste kunstitegevuses maalimise töövõtete ja objekti detailide kujutamine kui kunstitegevuse käigus keskendutakse vaatlusele.

Uurimisküsimused:

1. Milliseid erinevusi esineb detailide kujutamisel 3-4-aastaste laste kunstitöödes kui on kunstitegevuse läbiviimisel kasutatud vaatlust?
2. Milliseid erinevusi esineb maalimise töövõtete kasutamisel 3-4-aastaste laste kunstitöödes kui on kunstitegevuse läbiviimisel kasutatud vaatlust?

Metoodika

Uurimuse läbiviimiseks kasutati kvantitatiivset uurimisviisi ning eksperimentaalset meetodit. Eesmärgiks oli võrrelda kahe erineva grupi samu väärtusi (Parring et al., 1997). Töö autor viis ise läbi eksperimendi.

Valim

Töös kasutati mugavusvalimit (Õunapuu, 2014), kaasates autori töökoha lasteaia lapsi ning naabruskonnas asuva lasteaia lapsi vanuses 3-4 aastat. Uuringus osalenud mõlema lasteaiaühikuga lastevanematelt sai küsitud lapse uuringus osalemiseks kirjalik nõusolek (vt lisa 4). Kõiki vanemaid teavitati uurimuse eesmärgist ning kinnitati osalemise ja andmete konfidentsiaalsusest ja anonüümsusest. Töös on avaldatud, vaid laste vanusegrupp. Laste nimed ja sugu on anonüümsed. Nende asemel kasutati numbreid. Laste keskmine vanus oli 3,79 aastat.

Protseduur

Uuringus osalejad jagunesid test- ja kontrollrühmaks, kus 3-4-aastastest lastest moodustatud testrühmas viis katset läbi uurija ning kontrollrühmas teise lasteaia rühmaõpetaja. Iga vaatluse ning praktilise osa sooritamine võttis aega orienteeruvalt 20–30 minutit. Ajakulu olenes suuresti laste püsivusest. Kogu eksperiment viidi läbi nelja nädalase perioodi jooksul. Kõigi osalejatega sooritati esimese nädala alguses esimene kunstitöö, kus neil paluti maalida Sipsikut ilma eelneva sissejuhatava teksti ning Sipsiku vaatluseta. Sipsiku kujutamise valiti antud eksperimendis seetõttu, et lapsed olid selle tegelaskujuga juba varasemalt tuttavad ning neile pakkus suurt huvi ka „Sipsiku” raamat. Peale esimese kunstitöö sooritust, said lapsed edaspidi vähemalt kaks korda nädalas vaadelda ning selle käigus ka vestelda erinevatest objektidest, loodusnähtustest, taimedest, loomadest, lindudest, fotodest, raamatute illustratsioonidest, inimesestest jne. Vaatluste planeerimisel lähtuti eelkõige laste huvist ning igapäevaelust. Tähelepanu pöörati sellele, et laps saaks vaatlusel kasutada erinevaid meeli. Lapsed said võimaluse objekte katsuda, tõsta, pöörata või isegi maitsta ja nuusutada. Vaatlemisel keskendusid mõlemad rühmad kõige iseloomulikumatele tunnustele, milleks oli värv, kuju, suurus, lõhn, hääl. Samuti juhtisid õpetajad tähelepanu ka detailidele, mida lapsed ise kohe ei suutnud tuvastada. Peale vaatlusi said lapsed võimaluse vaadeldut kujutada ka praktilise tööna, kas joonistuse, maali, meisterduse või voolimistöona. Uuringu viimasel nädalal tehti osalejatele teine kunstitöö koos vaatlusega.

Mõõtevahendid

Mõõtevahendina kasutati hindamistabelit (vt lisa 2), mille koostamisel toetuti varasemalt tehtud Carver ja Vlach (2008) uuringule, kus oli kasutatud punktide määramise juhendit. Juhend jagunes kolmeks suuremaks osaks, milleks olid pea osad, kehaosad ja näoosad. Selline jaotus oli tehtud ka Carver ja Vlach (2008) uuringus, ainult loomade sebra ja kitse kujutamise kohta. Sipsiku hindamisjuhendisse tuli juurde lisada veel juuksed ning looma jalad muudeti ümber käteks ja jalgadeks. Pea osade all hinnati pea, juuste maalimist, kehaosade juures kere, jalgade, käte, triipude maalimist ning näoosade juures silmade, suu, nina maalimist.

Andmekogumine

Mõlema rühmaõpetajad kogusid andmeid sarnaselt. Esimese kunstitöö puhul, said lapsed maalida vabalt, ilma eelneva vaatluseta. Teise kunstitöö sooritamiseks oli töö autori poolt

koostatud vaatluse ülesehitus (vt lisa 1), mis koosnes sissejuhatavast tekstist „Sipsiku reis Kuule”, pehme kaisunuku vaatlusest ning eelenvolt koostatud abistavatest küsimustest. Kuna töö autoril oli „Sipsiku” raamat ja Sipsiku kaisunukk olemas, viis ta enne esimese ja teise kunstitöö tegemise päeva kontrollrühma õpetajale raamatu ja Sipsiku kaisunuku. Nelja nädalasel vaheperioodil sooritasid õpetajad oma rühmaga erinevaid vaatlusi. Vaatluste arvuks leppisid mõlema rühmaõpetajad kokku, et sooritavad põhjalikumaid vaatlusi vähemalt kaks korda nädalas.

Mõlemad rühmaõpetajad viisid vaatlusi läbi 3-4 rühmades. Kuna vaatlus toimus väiksemates rühmades maadeti vajadusel nii esimene kui ka teine kunstitöö kahel järjestikusel päeval. Esmalt oli laste ülesandeks kuulata, kuidas õpetaja loeb juttu „Sipsiku reisist Kuule”. Peale jutu lugemist pani õpetaja lastele vaatamiseks ja katsumiseks lauale Sipsiku kaisunuku. Seejärel esitas õpetaja lastele rahulikus tempos küsimusi (vt lisa 1). Oluline ei olnud, et küsimused oleksid esitatud täpselt nii nagu vaatluse ülesehituses kirjas. Vaatluse läbiviija pidi esiteks keskenduma sellele, et oleksid esitatud avatud küsimused, mis suunaksid arutlema ning teiseks keskenduma vaatlusel pea, kere ja näoga seotud detailidele.

Kuna töö autori rühmas oli märtsikuu projektiks „Imeline kosmos”, said lapsed vaadelda ja võrrelda palju raamatute illustratsioonide ja piltide abil planeetide suurusi, värve ja kuju. Putukate õppeprogrammi raames õnnestus veel uurida erinevaid eksootilisi putukaid. Putukate vaatlemisel lisandus iseloomulike tunnuste vaatluse juures veel lõhn ja hääl. Lapsed said kuulata putuka lendamisel tekkinud häält ja tunda tuhatjalgse hirmu korral kehapinnalt eristatavat lõhna.

Teise rühmaõpetajal, aga sellel perioodil projekti käimas ei olnud. Vaatluseid tehti vastavalt nädalaplaanile. Nädalateemad olid seotud kevade tulekuga. Lapsed vaatesid ilmaga ja loodusega seotud muutusi. Uuriti erinevaid rändlinde, kes lõunamaalt saabuma hakkasid. Võrreldi lindude värve, suuruseid, kuju. Kuulati linnulaulu nii helisalvestiselt kui ka vabas looduses. Looduses erinevatel jalutuskäikudel said lapsed keskenduda ka vaatlemisel erinevatele lõhnadele.

Andmeanalüüs

Esmalt keskenduti pea osade detailsuse hindamisele. Pea maalimisel hinnati, kas laps on maalinud pea piirjoonega või on katnud värviga ka piirjoone sisse jääva ala. Sipsikule pea piirjoonega kujutamise eest sai laps 0 punkti ning piirjoone sisse jääva ala guaššvärviga katmise eest 1 punkti. Juuste puhul sai laps 1 punkti vastavalt sellele, kas laps oli juuksed kujutanud või mitte.

Hindamistabeli teises osas hinnati kehaosade maalimist. Kehaosades vaatles uurija, kas lastel oli Sipsikule maalitud guaššvärviga kaetud kere, sinna külge kujutatud kaks jalga ning kaks kätt. Kuna uuringus selgus, et ükski uuritavatest ei kujutanud ainult ühte jalga või ühte kätt, siis hindamistabeli kohaselt said lapsed 0,5 punkti selle eest kui ta oli kujutanud Sipsikule, kas ainult kaks kätt või kaks jalga. 1 punkti sai laps, siis kui oli maalitud nii kaks kätt kui ka kaks jalga. Samuti hinnati kehaosade juures ka Sipsiku triibulise riietuse maalimist. 1 punkt sai laps siis, kui Sipsikule oli selga maalitud triibuline riietus, 0 punkti aga triibulise riietuse puudumise eest.

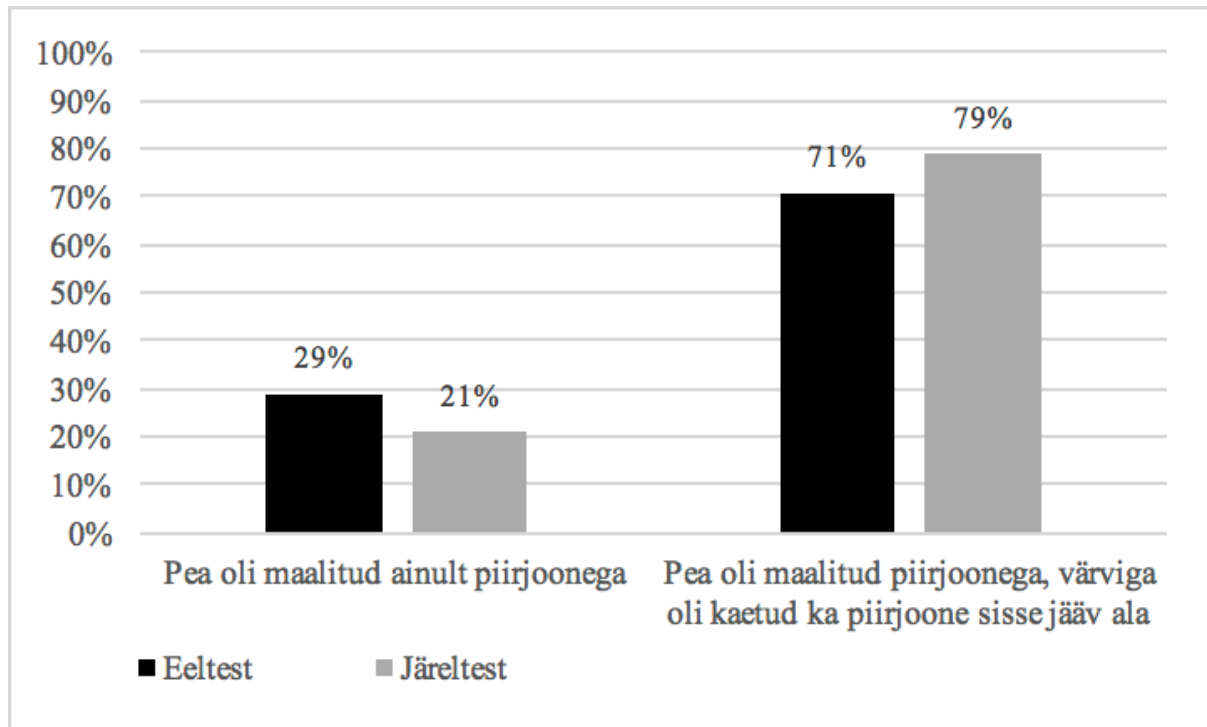
Viimasena hinnati näoosade kujutamist. Näoosade all hinnati silmade, suu ja nina maalimist. Silmade osas hinnati, kas laps oli Sipsikule silmad kujutanud või mitte. Kui laps oli silmad kujutanud, siis uurija hindas ka seda, kuidas laps oli seda teinud. Ainult kahe täpi või piirjoonte maalimise eest sai laps 0,5 punkti, kui laps oli kujutanud ka silmaava ehk pupilli oli võimalik saada teise 0,5 punkti lisaks. Suu ja nina hindamine oli sama, mis triipude ja juuste puhul ehk siis võimalik oli mõlema detaili eest saa eraldi 1 punkti.

Tulemused

Test- ja kontrollrühma 3-4-aastaste laste kunstitöodes esinevad detailide kujutamise erinevused kui on kunstitegevuse läbiviimisel kasutatud vaatlust

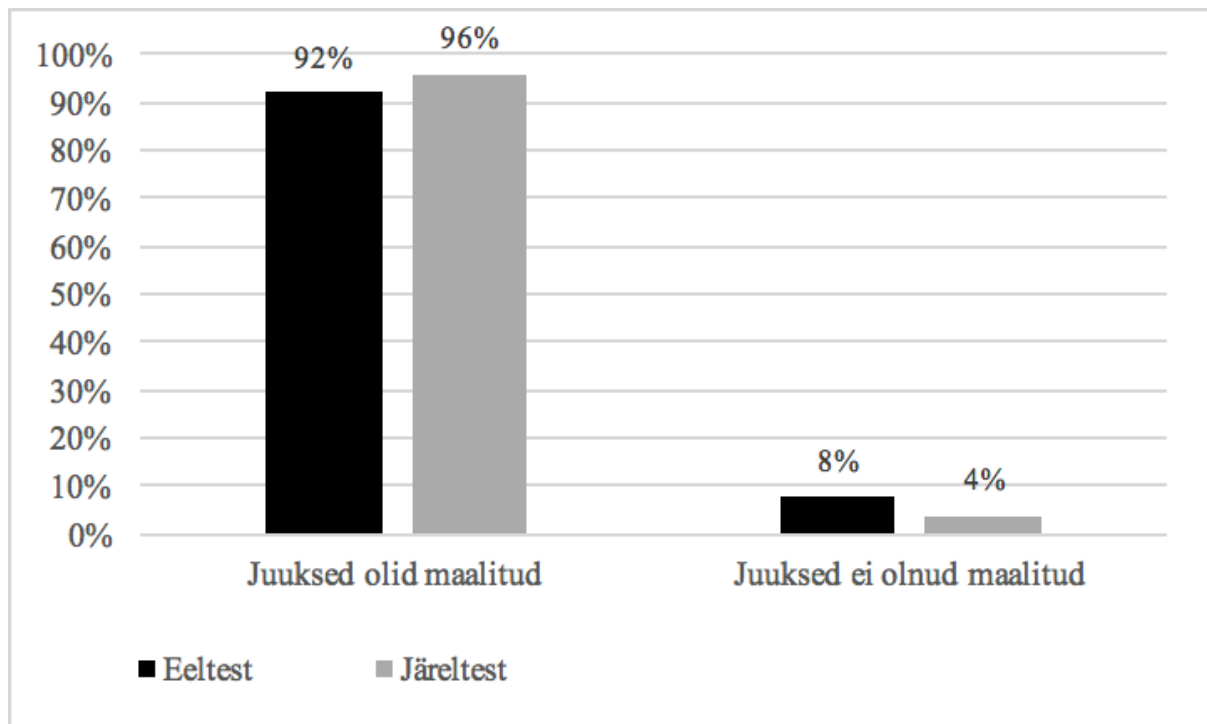
Selgus, et enne sekkumisperioodi erinesid test- ja kontrollrühma oluliselt pea osade, kehaosade ja näoosade detailide kujutamine. Peale vaatlust kujutasid oluliselt rohkem detaile kui enne vaatlust. Järgnevalt on peatükis välja toodud tabelid protsentides, kuidas oli pea osade, kehaosade ning näoosade detaile kujutamine esimeses ja teises kunstitöös.

Joonis 1. Pea maalimine.

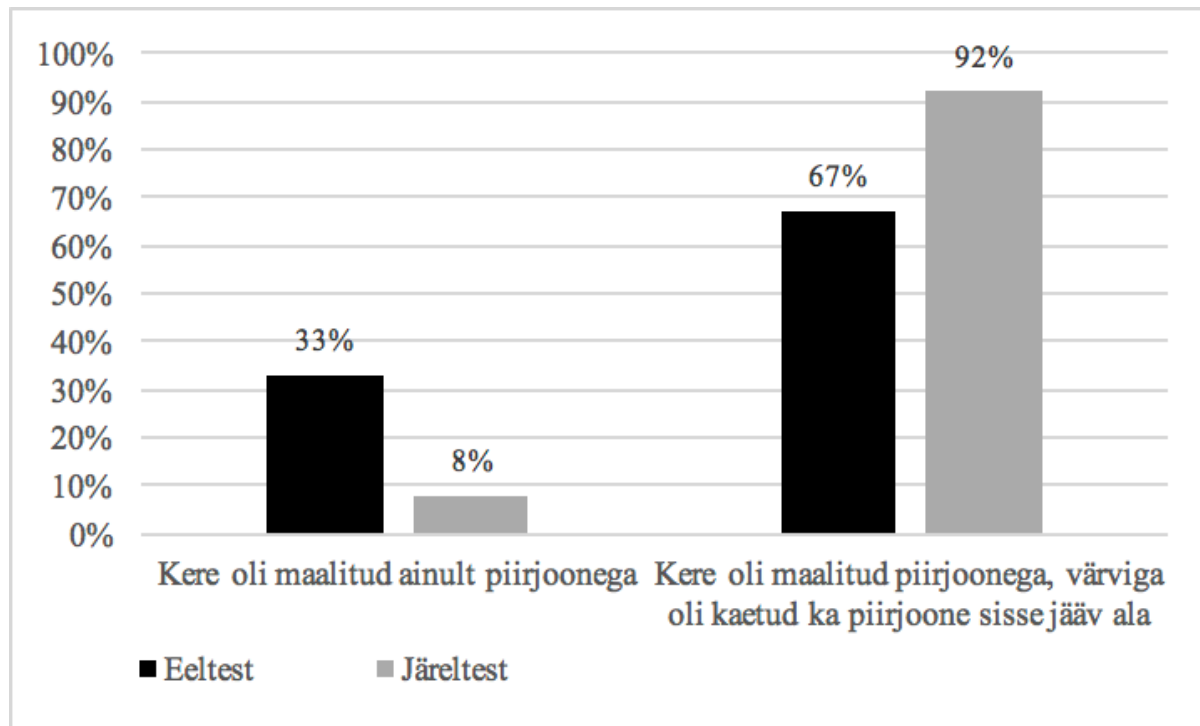
Jooniselt 1 on näha, et näo piirjoone sees oleva ala katmine värviga suurenes peale vaatlust. 79% lastest keskendusid teise kunstitöö tegemise ajal pea kujutamisel mitte ainult piirjoone maalimisele, vaid katsid guaššvärviga ka piirjoone sisse jääva ala. 8% lastest parandasid oma tulemusi pea maalimisel. 21% eksperimentil osalenutest oma tulemusi ei parandanud.

Joonis 2. Juuste maalimine.

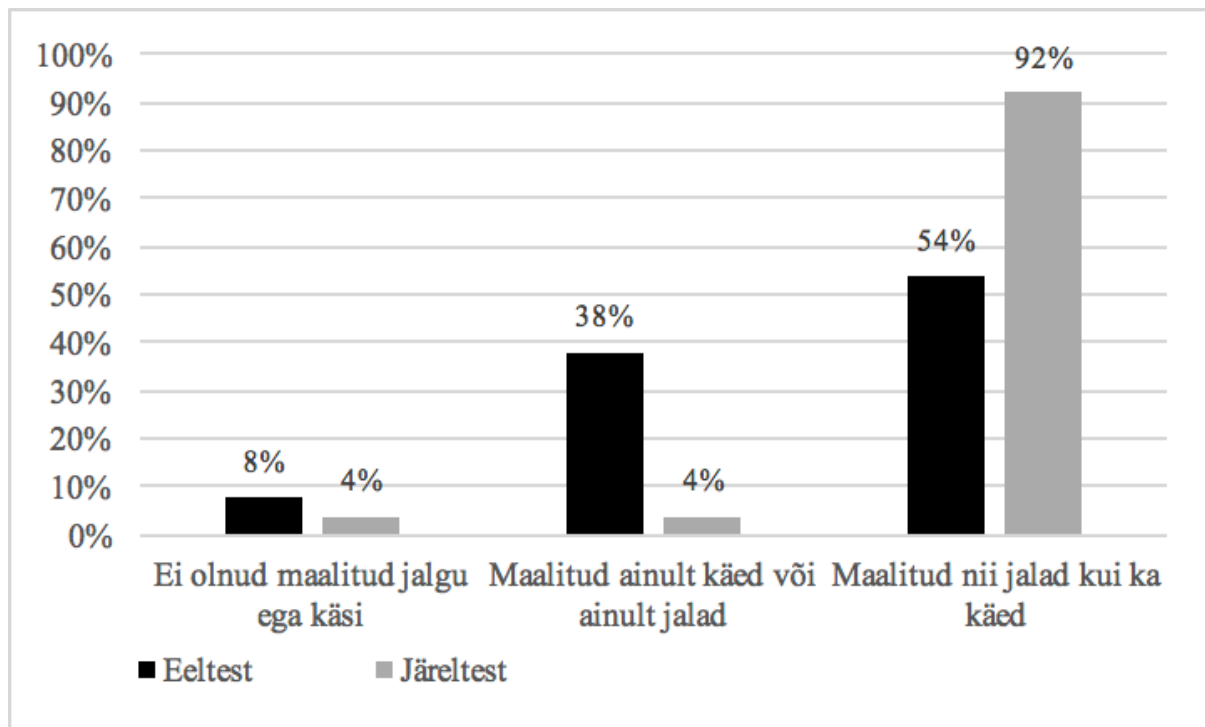
Kui võtta arvesse kogu eksperimendil saadud tulemused, oli juuste kujutamise protsent laste seas kõige kõrgem. Jooniselt 2 on näha, et juba esimese kunstitöö sooritamisel maalisid juuksed 92% lastest. Teise kunstitööga võrreldes oma tulemusi ei parandanud 4% lastest ehk 1 laps 24-st lapsest maalis Sipsiku ilma juusteta.

Joonis 3. Kere maalimine.

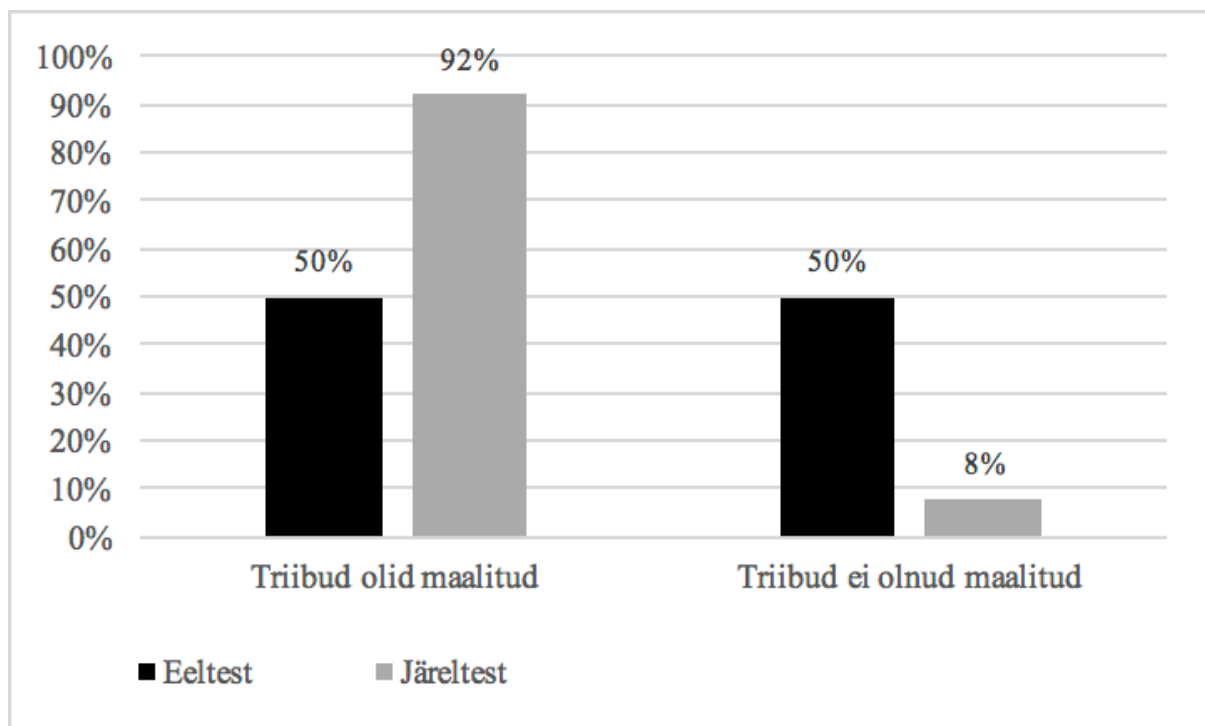
Ekspereimendis selgus, et 25% lastest suutsid parandada oma tulemusi teises kunstitöös, mis tehti koos vaatlusega, nagu ka jooniselt 3 võib välja lugeda, et 92% lastest joonistas teises kunstitöös värviga kaetud Sipsiku kere. Seega vaatlus suurendas värviga kere katmise protsenti. 8% lastest tulemusi ei parandanud ning piirdusid piirjoonega kere maalimisel.

Joonis 4. Käte ja jalgade maalimine.

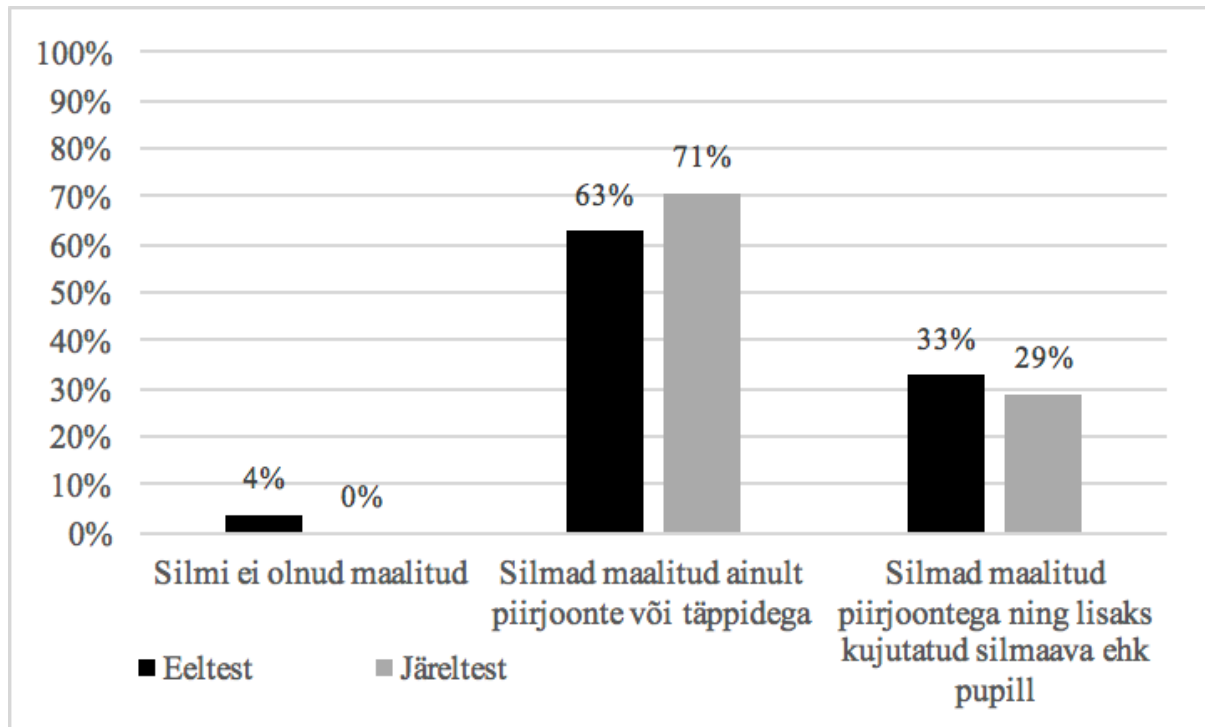
Jooniselt 4 on näha, et 92% lastest maalisid peale nelja nädalast vaatluse eksperimenti kere külge nii käed kui ka jalad. Oma tulemusi parandasid selles osas 38% lastest. Tulemused ei paranenud, vaid ühel lapsel 24-st ehk joonis 4. kohaselt 4% lastest.

Joonis 5. Triipude maalimine

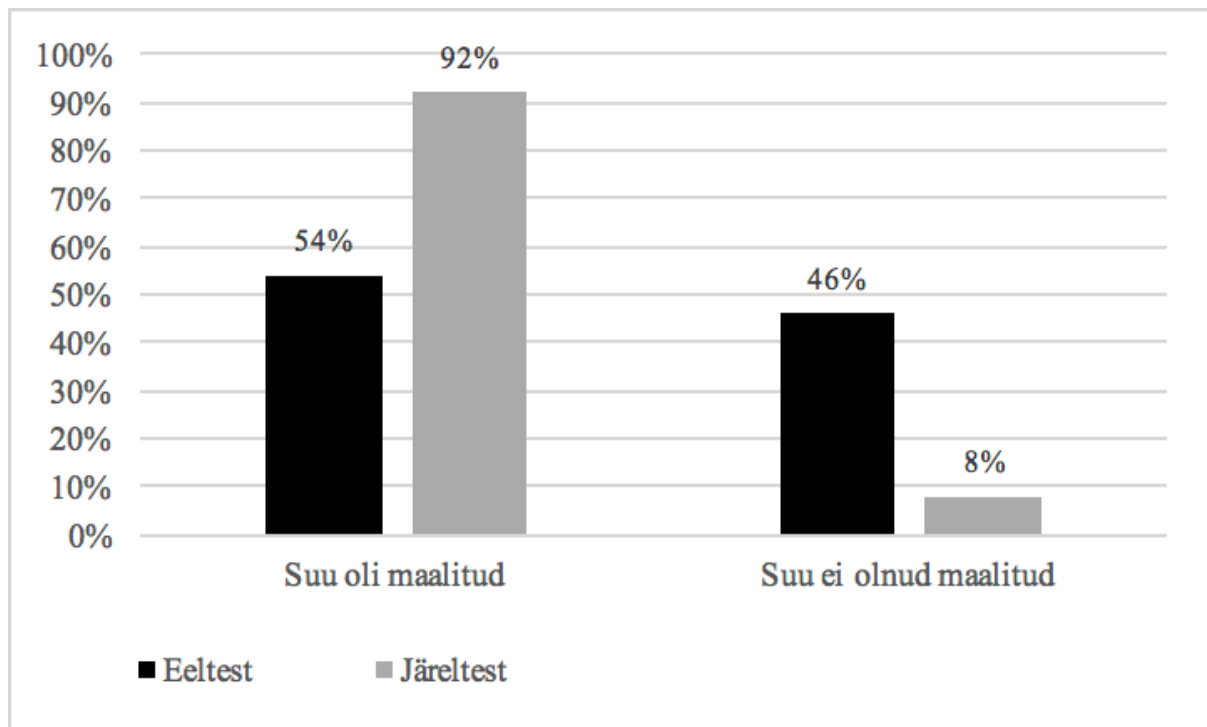
Jooniselt 5 selgus, et 42% lastest peale vaatluse õpetamist pöörasid Sipsiku maalimisel tähelepanu ka triibulisele riietusele. 8% laste tulemusi vaatlus ei mõjutanud.

Joonis 6. Silmade maalimine.

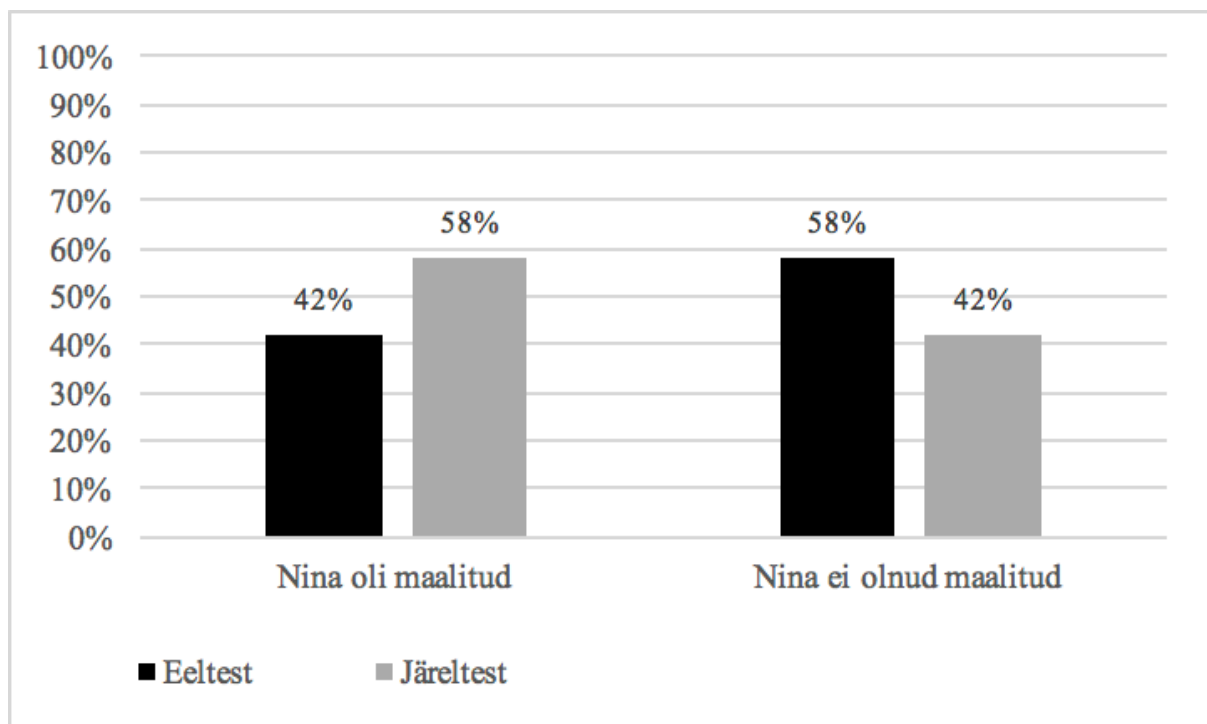
Võrreldes esimese ja teise kunstitöö tulemusi, siis peale vaatlusele keskendumist kujutasid lõpuks kõik lapsed Sipsikule silmad, ainult erinevatel viisidel. Jooniselt 6 on näha, et esimeses kunstitöös, ilma vaatluseta, kujutas silmi kahe piirjoone või kahe täpina 63% uuritavatest, teises kunstitöös oli protsent tõusnud aga 71%- ni. Silmaava ehk pupilli kujutamise protsent aga langes peale vaatlust. Kui esimeses kunstitöös maalisid pupilli 33% lastest, siis teises kunstitöös langes protsent 4 võrra.

Joonis 7. Suu maalimine.

Joonisel 7 on näha, et suu maalimise osas, peale vaatlust teise kunstitöö sooritamisel, parandasid oma tulemust 38% lastest. 8% laste teise kunstitöö tulemused ei erinenud esimese kunstitöö omadest. Vaatlus suurendas suu kujutamist laste seas.

Joonis 8. Nina maalimine.

Nina maalimisel mõjutas vaatluse õpetamine 16% lastest. Teises kunstitöös oma tulemusi ei parandanud 42% lastest. Samuti suurendas vaatlus ka Sipsiku nina kujutamist.

Test- ja kontrollrühma 3-4-aastaste laste kunstitöodes esinevad maalimise töövõtete erinevused kui on kunstitegevuse läbiviimisel kasutatud vaatlust

Selgus, et enne sekkumisperioodi ei erinenud test- ja kontrollrühma maalimise töövõtted. Maalimise töövõtetest olid kõik uuritavad kasutanud värvide segamist. Antud kunstitöö puhul, segasid lapsed valge värvi punasega ning said roosa värvi. Lapsed puhastasid kunstitegevuse ajal ka pintslit enne uue värvi võtmist, mida näitab see, et töödes ei olnud omavahel värvide segunemist. Pintsliga oli näha kõigis töödes kujutatuna jooni ning täppe. Samuti kinnitasid mõlema rühmaõpetajad, et lapsed oskasid hoida pintslit ka õigesti käes pliiatsihoiu võttega.

Arutelu

Käesoleva bakalaureusetöö eesmärgiks on välja selgitada kui palju muutub 3-4-aastaste laste kunstitegevuse maalimise töövõtted ja detailide kujutamine kui kunstitegevuse käigus keskendutakse vaatlusele.

Esimesele uurimisküsimusega taheti teada saada, milliseid erinevusi esineb detailide kujutamisel 3-4-aastaste laste kunstitöodes kui on kunstitegevuse läbiviimisel kasutatud vaatlust. Kui võrrelda esimese ja teise kunstitöö tulemusi, muutusid laste tööd oluliselt detailsemaks. Sooritatud eksperimendi tulemused tõestasid, et vaatluse õpetamine on oluline ning muudab lapsi tähelepanelikumaks märkama vaadeldava objekti põhitunnuseid kui ka detaile. Varasemates uuringutes on välja toodud, et vaatlus arendab lapse aju ning arendab tähelepanu, aitab meelde jätta ning kujutada nähtut (Juss, 2005; Carver & Vlach, 2008). Varasemad uuringud kinnitavad veel, et eksperimendi tulemuste üks võimalikke mõjutajaid võis olla ka rikkalikumate vaatluskogemuste pakkumine ehk erinevate meelte kasutamine vaatlustel ja põhjalikud arutelud (Carver & Vlach, 2008). Kuna vaatlusi läbiviinud rühmaõpetajad kinnitasid mõlemad, et lapsed olid vaatluste ajal ka väga aktiivsed vaatlejad ja arutlejad järeltas autor sellest, vaatlus ilma vestluseta ning erinevate meelte kasutamiseta poleks selliseid positiivseid tulemusi endaga kaasa toonud. Mõttelised arutelud ja erinevate meelte kasutamine vaatluse ajal aitasid lapsel saada parema ülevaate vaadeldavast infost. Samuti pidev kordamine ja tähelepanu juhtimine detailidele aitas neil paremini kõike meelde jätta.

Teise uurimisküsimusega taheti teada saada, milliseid erinevusi esineb maalimise töövõtete kasutamisel 3-4-aastaste laste kunstitöodes kui on kunstitegevuse läbiviimisel kasutatud vaatlust. Uuringu tulemustes selgus, et maalimise töövõtete osas olulisi erinevusi ei ilmunud. Nii test- kui ka kontrollrühm kasutasid samasuguseid maalimise töövõtteid mõlema kunstitöö ajal. Lapsed said edukalt hakkama värvide segamisega täiskasvanu abiga. Roosa värvi segamiseks valas iga laps punasest ja valgest pudelist kokku ühte klaasanumasse värvid. Kahe värvi segamiseks kasutas iga laps oma pintslit. Probleeme ei tekkinud ka pintslit puhastamisega, seda võib visuaalselt välja lugeda laste maalidelt, kus on näha, et värvid pole omavahel oluliselt segunenud. Maalimis töövõtetest tulid lapsed iseseisvalt toime ka joonte ja täppide kujutamiseks. Kuna uurimuses erinevused maalimise töövõtete poolest puudusid näitab see ka seda, et lastel olid kasutusel õiged vahendid ja materjalid. 3-4-aastaste laste puhul oli soovitatav kasutada suuremat pintslit ja paberit (Vahter, 2005). Seda teadmist oli kasutatud ka eksperimendis. Varasemas kirjanduses on välja toodud selleks, et aga laps omandaks õiged maalimistehnikad on vaja lapsel harjutada esmalt õigeid liigutusi käelihastega ning saada kätte pintslit vajutamise tunnetus (Vaas, 2022). Sellest saab lõputöö autor järeldada, et lapsed on varasemalt saanud palju harjutada maalimist ning seeläbi omandanud õiged käeliigutused pintslit kasutamisel ja hoidmisel. Mõlemad rühmaõpetajad tõdesid, et pintslit käes hoidmist ei olnud vaja korrigeerida. Pintslit hoidsid lapsed käes, kas pliiatsihoiu võttega või siis oli pintslit peale toetatud ka kaks sõrme.

Kokkuvõtvalt võib väita, et vaatlus muudab lapsed tähelepanelikumaks detailide kujutamises. Töö üheks kitsaskohaks võib välja tuua, et kontrollrühma lapsi oli vähem, sest suurem osa lastest puudusid pikalt lasteaiaast. Teiseks kitsaskohaks võib pidada sekkumisperioodi lühikest aega. Tulevikus võiks uurida õpetajatelt, kui palju kasutatakse õppetegevustes vaatlust ning milliseid vaatlusi läbi viiakse. Lisaks võiks uurida lasteaegade õpetajate valmidust vaatlust ise planeerida ja läbi viia.

Tänuõnad

Täna juhendajat Irja Vaasi, kes oli töö valmimisel suureks abiks ning toeks. Samuti soovin tänada lasteaiaõpetajat naabruskonnas asuvast lasteaiaast, kes pakkus oma abi ning aitas kaasa bakalaureusetöö valmimisele.

Autorsuse kinnitus

Kinnitan, et olen koostanud ise käesoleva lõputöö ning toonud korrekselt välja teiste autorite ja toetajate panuse. Töö on koostatud lähtudes Tartu Ülikooli haridusteaduste instituudi lõputöö nõuetest ning on kooskõlas heade akadeemiliste tavadega.

Allkiri/allkirjastatud digitaalselt/

15.05.2024

Kasutatud kirjandus

- Barrett, T. (1995). *Lessons for Teaching Art Criticism*. ERIC Publications.
- Bartel, M. (2011). Teaching Observation Drawing to Young Children. *Bartel Art*.
<http://www.bartelart.com/arted/coach2observe.html>
- Bullard, J. (2012). How the Art Center Enhances Children's Development. *Education*.
<http://www.education.com/reference/article/art-center-enhances-children-development/>
- Carver, S-M., Vlach, H-A. (2008). The Effects of Observation Coaching on Children's Graphic Representations. *ECRP Early Childhood Research & Practice*, 10(1), 1-26.
- Cotner, T.L. (2010). Teacher Art Talk: What We Say Matters. *Visual Arts Research*, 36(1), 73-84.
- Dahlgren, O., Sjölander, S., Strid, P-J., & Szczepanski, A. (toim). (2009). *Õuesõppe pedagoogika kui teadmiste allikas – lähiümbrusest saab õpiõu*. Tallinn: Tallinna Ülikooli Kirjastus.
- Dogru, S-Y. (2014). The efficacy of attention training on upskilling the children's ability to notice details and attention focusing skills. *International Journal of Academic Research*, 6(1), 143-149.
- Eberbach, C., & Crowley, K. (2009). From Everyday to Scientific Observation: How Children Learn to Observe the Biologist's World. *Review of Educational Research*, 79(1), 39-68.
- Eckhoff, A. (2013). Conversational Pedagogy: Exploring Interactions Between a Teaching Artist and Young Learners During Visual Arts Experiences. *Early Childhood Education Journal*, 41(5), 365–372. DOI:10.1007/s10643-012-0567-0
- Eisen, F. (koos). (1985). *Koolile pühendatud elu: Johannes Käis 1885-1950*. Tallinn: Valgus.
- Eisen, F. (1989). *Valik Johannes Käisi töid: Kodulugu, üldõpetus, loodusõpetus*. Tallinn: Valgus.
- Fox, J-E., & Lee, J. (2013). When Children Draw vs When Children Don't: Exploring the Effects of Observational Drawing in Science. *Creative Education*, 4(7), 11-14.
DOI:10.4236/ce.2013.47A1002

- Ivanova K., & Leppoja, L. (2007). *Käelistest tegevustest lasteaias ja nende integreerimine teiste ainevaldkondadega*. Tallinn: Ilo.
- Juss, V. (2005). Kunstikasvatusest lasteaias. M. Vikat, H. Treier & I. Raudsepp (toim), *Muusika ja kunsti õpetamisest* (lk 56-59). Riiklik eksami- ja kvalifikatsioonikeskus.
- Koolieelse lasteasutuse riiklik õppekava. (2008). *Riigi Teataja*,
<https://www.riigiteataja.ee/akt/12970917>
- Krabbenhof, E. (2002). *The Classroom Teacher As Art Coach*. USA: Universal Publishers.
- Kulderknup, E. (2009). *Õppe-ja kasvatusgevuse valdkonnad*. Tallinn: Kirjastus Studium.
- Kumar, A. (2022). Observation Methods. *International Journal of Scientific Research*, 13(6), 1-14.
- Käis, J. (1992). *Isetegevus ja individuaalne tööviis*. Tallinn: Koolibri.
- Maalimine (s.a.). *Eesti keele seletav sõnaraamat*.
<https://www.eki.ee/dict/ekss/index.cgi?Q=maalimine&F=M>
- McArdle, T. (s.a.). *Artist paint brushes*. <https://www.art-is-fun.com/artist-paint-brushes/>
- Parring, A-M., Vähi, M., & Käärrik, E. (1997). *Statistilise andmetötluse algõpetus*. Tartu Ülikooli Kirjastus.
- Porri, A. (2011). Kunstiteose vaatamine ja analüüs kui õppevahend. *Haridus- ja Noorteamet*.
<https://oppekava.ee/kunstiteose-vaatamine-ja-analuus-kui-oppevahend/>
- Raudsepp, J. (2015). *Vaatlustegevuse läbiviimine kunstivaldkonnas koolieelses eas ning Viljandi maakonna lasteaiadõpetajate arvamused selle vajalikkusest*. Publitseerimata bakalaaurusetöö. Tartu Ülikool.
- Rebane, K. (2016). *Näidis-tegevuskonspektid kunstiteoste vaatluste ja vestluste läbiviimiseks 6-7aastaste lastega*. Publitseerimata bakalaaurusetöö. Tartu Ülikool.
- Soydan, S-B., & Erbay, F. (2013). The methods applied by pre-school teachers to raise the curiosity of children and their views. *Educational Research and Reviews*. 8(13), 997-1008.

- Vaas, I. (2022). *Kunstitegevused lasteaias*. Tartu: Kröösus Kirjastus.
- Vahter, E. (2005). Kunstikasvatus lasteaias. Rmt. L, Kivi & H, Sarapuu (koost.), *Laps ja lasteaed* (199-212). Tartu: Atlex.
- Vahter, E. (2008). Õppimine ja õpetamine koolieelses eas. E. Kikas (toim), *Kunstitegevused* (lk 247-255). Tartu: Tartu Ülikooli Kirjastus.
- Vahter, E. (2014). Looking for Possibilities to improve the Visual Art teaching in Primary School. *ETERA*. <http://www.etera.ee/zoom/2039/view?page=1&p=separate&view=0,0,2067,2834>
- Vihalemm, T. (2014). Sotsiaalse analüüsi meetodite ja metodoloogia õpibaas. *Tartu Ülikool*.
<https://samm.ut.ee/vaatlus>
- Õunapuu, L. (2014). Kvalitatiivne, kvantitatiivne ja kvalitatiiv-kvantitatiivne uurimistöö. E. Kärner (toim), *Kvalitatiivne ja kvantitatiivne uurimisviis sotsiaalteadustes* (lk 51–70). Tartu Ülikool.

Lisad

Lisa 1. Vaatluse ülesehitus

1. Vaatlust sissejuhatav tekst: Raamatust „Sipsik” autor Eno Raud peatükk „Sipsiku reis Kuule”

2. Sipsiku- pehme kaisunuku vaatlus

3. Vaatluse käigus esitatud küsimused:

- Kellest või millest jutus räägiti?
- Kuhu Sipsik minna soovis?
- Milline Sipsik välja näeb?
- Mis tuju Sipsikul on?
- Mis sa arvad, miks Sipsik on sellise näoga?
- Millised näoosad Mart Sipsikule oli õmmelnud?
- Millised kehaosad Mart Sipsikule õmbles?
- Millised on Sipsiku juuksed?
- Mis Sipsikul seljas on?
- Millised on Sipsiku riided?

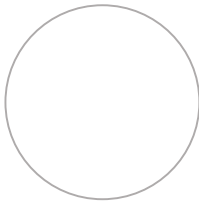
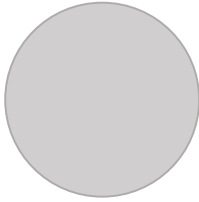
4. Praktiline töö

Lisa 2. Näide hindamistabelist

PEA OSAD

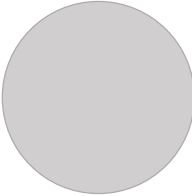
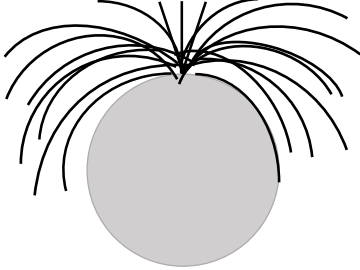
Kas laps maalib pea? _____ (0p = Ei, 1p = Jah)

Detailid

 <p>0 punkti – maalitud on piirjoonega pea.</p>	 <p>1 punkt – maalitud on piirjoonega pea, värviga on kaetud ka piirjoone sisse jääv ala.</p>
--	--

a) Kas laps maalis juuksed? _____ (0 = Ei, 1 = Jah)

Detailid

 <p>0 punkti – juuksed ei ole maalitud.</p>	 <p>1 punkt – juuksed on maalitud.</p>
--	--

Lisa 3. Laste maalitud Sipsikute näited

Lapse maal ilma eelneva vaatlusega.

Maal peale vaatluse läbi viimist.

Lisa 4. Lapsevanema nõusoleku leht
Lugupeetud lapsevanemad!

Olen Tartu Ülikooli Haridusteaduste instituudi koolieelse lasteasutuse õpetaja kolmanda kursuse üliõpilane Hanna Mäesalu. Koostan hetkel bakalaureusetööd teemal „Vaatluse läbiviimine kunstitegevuses 3-4-aastaste laste näitel“. Bakalaureusetöö eesmärgiks on välja selgitada kui palju muutub 3-4-aastaste laste kunstitegevuses maalimise detailide kujutamine kui kunstitegevuse käigus keskendutakse vaatlusele. Bakalaureusetöö praktiline osa koosneb esimesest ja teisest kunstitööst, kus lastel palutakse maalida Sipsikut. Enne esimest kunstitööd maalivad lapsed Sipsiku ilma eelneva sissejuhatava teksti ning vaatluseta. Teises kunstitöös maaliks lapsed samasuguse kunstitöö nagu esimene, ainult selle erinevusega, et enne teise kunstitöö sooritamist on lastega läbiviidud põhjalik Sipsiku vaatlus koos vestlusega. Kinnitan, et osalenute andmed on anonüümsed. Laste andmetest kajastub ainult nende vanusegrupp.

Olen nõus, et minu laps osaleb bakalaureusetöö
praktilises osas.

Lihthtsents lõputöö reprodutseerimiseks ja üldsusele kättesaadavaks tegemiseks

Mina, Hanna Mäesalu,

1. annan Tartu Ülikoolile tasuta loa (lihthtsentsi) minu loodud teose „Vaatluse läbiviimine kunstitegevuses 3-4-aastaste laste näitel”, mille juhendaja on Irja Vaas, reprodutseerimiseks eesmärgiga seda säilitada, sealhulgas lisada digitaalarhiivi DSpace kuni autoriõiguse kehtivuse lõppemiseni.
2. Annan Tartu Ülikoolile loa teha punktis 1 nimetatud teos üldsusele kättesaadavaks Tartu Ülikooli veebikeskkonna, sealhulgas digitaalarhiivi DSpace kaudu Creative Commons'i litsentsiga CC BY NC ND 4.0, mis lubab autorile viidates teost reprodutseerida, levitada ja üldsusele suunata ning keelab luua tuletatud teost ja kasutada teost ärieesmärgil, kuni autoriõiguse kehtivuse lõppemiseni.
3. Olen teadlik, et punktides 1 ja 2 nimetatud õigused jäävad alles ka autorile.
4. Kinnitan, et lihthtsentsi andmisega ei riku ma teiste isikute intellektuaalomandi ega isikuandmete kaitse õigusaktidest tulenevaid õigusi.

Hanna Mäesalu

15.05.2024

Digitaalselt allkirjastatud